

Nr 477.

Av herrar **Lundqvist** och **Arrhén**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst, m. m.*

I huvudsaklig överensstämmelse med ett av 1948 års pensionsålderskommitté framlagt förslag föreslås i propositionen, att det nuvarande systemet med fasta pensionsåldrar i vad avser civila anställningshavare i statens tjänst samt befattningshavare underkastade pensionsreglementena för de högre kommunala skolorna och folkskolorna ersättes med en anordning med pensioneringsperioder. Enligt propositionen skola dessa — med visst undantag — vara tre och i princip omfatta

pensioneringsperiod I: tiden från uppnådda 60 år till uppnådda 63 år;
» II: tiden från uppnådda 63 år till uppnådda 65 år;
» III: tiden från uppnådda 65 år till uppnådda 66 år.

Det föreslagna systemet innebär i korthet, att möjlighet beredes tjänsteman, som på tillfredsställande sätt kan fullgöra sin tjänst, att — om han så önskar — efter uppnådd pensionsålder enligt f. n. gällande bestämmelser kvarstå i tjänst ytterligare någon tid; vid en pensionsålder av 60 år — tre år, vid 63 års pensionsålder — 2 år och vid 65 års pensionsålder — 1 år.

Ett genomförande av det föreslagna systemet med pensioneringsperioder kommer, under förutsättning av en allmän anslutning från de berörda tjänstemännens sida, att få i det närmaste samma verkan som en höjning av nu gällande pensionsåldrar.

Såsom motiv för de föreslagna åtgärderna ha anförts de av befolkningsutvecklingen föranledda stora svårigheterna att tillgodose kravet på arbetskraft och den härmed förknippade ökade försörjningsbörda, som kommer att åvila de yngre åldersgrupperna gentemot de äldre, vilket gör det angeläget att äldre, duglig arbetskraft tillvaratas i största möjliga utsträckning. Möjligheter härtill ha bedömts föreligga utan att effektiviteten eftersättes främst genom den arbetsförmåga och vitalitet, som numera i större utsträckning än tidigare anses förefinnas hos äldre personer. Den statistiskt påvisade högre medellivslängden synes också göra en viss höjning av pensionsåldern berättigad.

Rent generellt synes i huvudsak intet vara att erinra emot de anförda synpunkterna. Departementschefen gör emellertid själv det uttalandet, att vid utformningen av avgångsbestämmelserna få dessa synpunkter vägas mot de ökade krav på kroppslig och andlig rörlighet, som den fortskridande rationaliseringen och intensifieringen av statsverksamheten medföra.

Uttalandet torde med särskild tyngd kunna göras gällande å tjänstemännen på de ledande posterna, då för dessa redan f. n. gäller en så hög pensionsålder som 65 år. Det synes starkt kunna ifrågasättas, om en höjning av denna gräns kan ur statsverkets synpunkt vara lämplig. Den utomordentliga betydelsen av att dessa tjänstemän, på vilkas arbetsförmåga helt naturligt måste ställas de största krav, även ha förmåga av överblick och ledarskap samt icke minst besitta stark initiativkraft och rörlighet i intellektuellt avseende torde av ingen kunna förnekas.

Även om de synpunkter på en ökad effektivitet, som legat till grund för de föreslagna förändringarna i pensionsåldershänseende, i huvudsak kunna anses bärande, synes grundad anledning icke finnas att göra gällande, att de utan vidare också äro tillämpliga på här ifrågavarande tjänstemän, som överskridit 65 års ålder. En höjning av pensionsåldern över denna gräns synes tvärtom ur statsnyttans synpunkt mycket tvivelaktig. I detta sammanhang må hänvisas till vad föredragande departementschefen anförde i proposition nr 222 till 1934 års riksdag i fråga om 1930 års pensionsakkunnigas förslag. Departementschefen gav därvid uttryck åt den uppfattningen, att den dåvarande högsta pensionsåldern, 67 år, vore alltför hög och fortsatte: »Detta gäller i främsta rummet beträffande befattningshavare i chefsställning eller eljest med ledande och mera ansvarsfulla uppgifter. Ur statsnyttans synpunkt måste det anses önskvärt, att de viktigare befattningarna inom administrationen icke uppehållas av personer, som nått en sådan levnadsålder att deras bästa arbetskraft merendels redan är förbrukad. Initiativförmågan och den själsliga vitaliteten äro för bestridande av sådana befattningar av minst lika stor betydelse som den rent kroppsliga rörligheten och spänstigheten för uppehållande av befattning i någon av de lägre eller lägsta lönegraderna.» Även riksdagens revisorer gåvo så sent som under 1946 års riksdag uttryck för samma uppfattning och framhöllo, att det knappast vore lämpligt eller påkallat att återgå till den tidigare gällande högsta pensionsåldern eller att eljest vidtaga någon höjning utöver 65 år, en uppfattning, som även statskontoret gjort sig till tolk för i dess remissutlåtande över 1948 års pensionsålderskommittés förslag. Dessa synpunkter synas alltjämt äga full giltighet.

Med hänvisning till det anförda hemställles,

att riksdagen måtte avslå proposition nr 184 i den del den avser pensioneringsperiod III och besluta att för tjänstemän, för vilka för närvarande är fastställd en pensionsålder av 65 år, denna pensionsålder förbliver oförändrad.

Stockholm den 24 april 1951.

R. Lundqvist.

Erik Arrhén.